

Datum: 8.6.2015

Sporočilo za javnost ob 4. obletnici ustanovitve Zveze aktivov svetov staršev Slovenije

Predstavitev in namen delovanja

Zveza aktivov svetov staršev Slovenije (*v nadaljevanju ZASSS ali Zveza*) je bila ustanovljena 8. junija 2011 in na današnji dan obeležuje četrto obletnico obstoja.

ZASSS je ustanovljena skladno s 66. členom Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja in je prostovoljna, nepoklicna, nevladna, nestrankska, svetovnonazorsko neopredeljena, neodvisna in neprofitna organizacija svetov staršev, ki so povezani v aktivne. V Zvezo je trenutno vključenih petnajst aktivov, ki povezujejo svete staršev več kot polovice slovenskih osnovnih šol. Konec maja sta bila ustanovljena še dva aktivna in pričakujemo, da se bosta v Zvezo vključila naslednje šolsko leto.

Osnovni namen ZASSS je promovirati aktivno vlogo staršev v vzgojno-izobraževalnem procesu in utrjevati njihovo sodelovanje v vlogi enakopravnega subjekta v slovenskem šolskem sistemu. S tem želimo prispevati k izboljšanju kakovosti vzgoje in izobraževanja na vseh ravneh, od posamezne šole do celotne države.

Delovna področja ZASSS

V Zvezi želimo po svojih močeh prispevati k izboljšanju delovanja šolskega sistema na vseh področjih, kjer je pogled in prispevek staršev pomemben. Seveda pa moramo upoštevati svoje kadrovske in časovne omejitve, saj vsi delamo kot prostovoljci. Da bi bilo delo čim bolj učinkovito, smo na področjih, kjer smo prepoznali potrebo po dolgoročnem proaktivnem delu in stalni prisotnosti starševskega pogleda v dialogu z drugimi deležniki, ustanovili delovne skupine. Področja, ki jih delovne skupine ZASSS pokrivajo, so: učbeniška politika, pristojnosti in kakovostno delo svetov staršev, sistem kakovosti v šoli, merila za vpis v srednje šole, delo z učenci s posebnimi potrebami in predšolska vzgoja. Nekaj podrobnosti bomo predstavili v nadaljevanju.

Delovne skupine na naštetih področjih delujejo dolgoročno, hkrati pa omogočajo tudi odzivanje Zveze na aktualno problematiko. Tako dolgoročno delovanje kot odzivi na aktualne teme (ki seveda niso omejeni le na delovna področja delovnih skupin) so sicer v pristojnosti Koordinacije ZASSS, ki jo sestavljajo predsedniki vseh včlanjenih aktivov.

Sodelovanje z drugimi deležniki vzgojno-izobraževalnega sistema

V ZASSS si prizadevamo, da bi se v slovenskem šolskem sistemu okrepil odprt partnerski dialog med vsemi deležniki, ki bi v tem dialogu, skladno s svojimi kompetencami in pristojnostmi, iskali in našli optimalne rešitve tako za dolgoročni razvoj kot za aktualne probleme šolstva. Menimo, da je pri vzpostavljanju takega dialoga mogoče še veliko narediti in si s svoje strani za to prizadevamo.

Tako smo v letošnjem šolskem letu začeli z rednim srečevanjem z vodstvom Združenja ravnateljic in ravnateljev osnovnega in glasbenega šolstva Slovenije. S tem želimo tudi na ravni države vzpostaviti dialog med starši in ravnatelji, ki je na ravni delovanja posamezne šole ključen.

Tudi strokovna javnost nas prepoznava kot kompetentne sogovornike. V tem šolskem letu smo se na strokovnih srečanjih, kjer smo aktivno sodelovali s prispevki in razpravo, nekajkrat srečali s predstavniki Zavoda RS za šolstvo, Pedagoškega inštituta in Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije. Veseli nas, da strokovnjaki prepoznajo vlogo organiziranih staršev kot zelo pomembno.

Ohranjamo dobro sodelovanje s Šolo za ravnatelje, v tem šolskem letu pa smo se dogovorili in tudi že v praksi preizkusili sodelovanje z Inšpektoratom RS za šolstvo in šport.

Ključni sogovornik za vse deležnike je pristojno ministrstvo. Tvoren odnos z ministrstvom smo nadaljevali tudi v mandatu vlade, ki je začela z delom kmalu po začetku šolskega leta. Ministrica je predstavnika Zveze imenovala v dve posvetovalni telesi: Koordinacijo za osnovne in glasbene šole ter posvetovalno Delovno skupino za področje izobraževanja otrok s posebnimi potrebami. Sodelovanje je v drugi polovici šolskega leta zastalo zaradi menjave ministrice.

Sestanek z novo ministrico pričakujemo še pred koncem šolskega leta in pričakujemo, da bosta z delom nadaljevali omenjeni delovni skupini, hkrati pa tudi nekatere druge, ki so že delovale ali pa so bile načrtovane. Pomembno pri teh delovnih skupinah je, da vključujejo širši krog deležnikov. Tak pristop pozdravljamo, saj je v skladu z našim izhodiščem partnerskega dialoga in s takim pristopom ministrstvo dejansko uresničuje svoje poslanstvo in odgovornost ter z zbiranjem deležnikov »za okroglo mizo« omogoča skupno iskanje optimalnih rešitev.

Med pomembne deležnike z občutnim vplivom na šolski sistem vključujemo tudi medije. Naše sodelovanje je vedno bolj intenzivno, saj se mediji obrnejo na Zvezo ob vsaki pomembnejši temi s področja vzgoje in izobraževanja. Mnenja oziroma izjave, ki jih posredujemo, so v prispevkih novinarjev običajno tudi uporabljena, zato ocenjujemo, da se v Zvezi odzivamo dovolj kakovostno. Tudi pri sodelovanju z mediji pa se moramo omejiti z osnovnim poslanstvom ZASSS, to je sodelovanje odraslih v dobrobit otrok.

Mednarodna dejavnost ZASSS

ZASSS je od leta 2012 članica Evropske starševske zveze (EPA). Predstavniki ZASSS se poskušamo redno srečevati s predstavniki starševskih organizacij iz drugih držav Evrope na konferencah v organizaciji EPA in z veseljem ugotavljamo, da je to sodelovanje obojestransko koristno.

Ena od oblik sodelovanja so tudi mednarodne raziskave o temah, ki zadevajo šolstvo. Tako bomo do začetka naslednjega šolskega leta sodelovali v dveh evropskih raziskavah: o vključevanju staršev v izobraževalni proces in o stroških, povezanih s šolanjem otrok.

Nekaj aktualnih tem

Učbeniška problematika

Stalnica med vsebinami, ki jih spremljamo v ZASSS, je problematika učnih gradiv. Po eni strani je to zbiranje in primerjava podatkov o skupnih nabavnih cenah delovnih zvezkov v različnih osnovnih šolah, s čimer skušamo pomagati pri vzpostavljanju tvornega dialoga pri iskanju optimalnih rešitev na posameznih šolah. Po drugi strani pa sodelujemo tudi v razpravah o celovitem urejanju problematike učnih gradiv v Sloveniji. Predlogi, ki smo jih pripravili za delovno skupino pri ministrstvu januarja lani, so še vedno aktualni.

Povzemamo nekaj ključnih: potrjevanje učbenikov je nujno in mora zagotavljati skladnost učbenika z učnim načrtom, njegovo strokovno in pedagoško kakovost ter ekonomičnost; potrjena morajo biti tudi vsa ostala učna gradiva, vključno z delovnimi zvezki; učbeniška politika mora biti dolgoročno stabilna in celovita (zajeti mora tako tehnično vprašanje oskrbe z učbeniki kot strokovno vprašanje vsebine in kakovosti učbenikov), oblikovati jo je treba vzporedno z oblikovanjem ustrežnejših učnih načrtov; e-gradiva ne smejo izpodriniti klasičnih tiskanih gradiv, naj bodo njihovo dopolnilo, uvajanje e-gradiv pa naj bo postopno in sproti evalvirano. Sedanje kritično stanje učbeniških skladov na nekaterih šolah zahteva rešitve, ki pa naj bodo premišljene in celovite, predvsem morajo zagotoviti dolgoročno vzdržen način zagotavljanja kakovostnih učnih gradiv, pri čemer Zveza pričakuje postopno zmanjšanje finančnega bremena, ki ga pri tem nosimo starši.

Prepričani smo, da je tak način možno vzpostaviti in smo pri iskanju optimalnih rešitev v širokem krogu deležnikov pripravljeni še naprej sodelovati.

Učna pomoč

Na začetku leta je šolstvo nekaj tednov pretresala začasna ustavitev financiranja izvajanja učne pomoči kot ene od oblik dodatne strokovne pomoči učencem s posebnimi potrebami. V ZASSS delimo splošno mnenje, da je način, na katerega je ministrstvo, pristojno za šolstvo, sprejelo odločitev, ki bi lahko vplivala na kakovost poučevanja naših otrok, neprimeren.

Posebej pa nas je zmotilo, da se je v javnosti večkrat izpostavilo starše kot odgovorne za večje število izdanih odločb o usmeritvi. Starši otroka imajo zgolj možnost, da vložijo pisno zahtevo za začetek postopka usmerjanja in ustrezno dokumentacijo. Predlog vsebine odločbe o usmeritvi, v katerem je lahko predlagana tudi dodelitev učne pomoči kot ene izmed oblik dodatne strokovne pomoči, po strokovnem mnenju oblikuje komisija za usmerjanje, odločbo pa izda Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Ne dvomimo, da so postopki vodeni korektno, zato ne uvidimo, kako bi lahko starši vplivali na strokovno in neodvisno oceno treh strokovnjakov in še na strokovne službe Zavoda, da bi izsilili zeleno odločbo.

Ob tem pa izpostavljamo velike razlike v številu dodeljenih odločb učne pomoči po posameznih OE Zavoda RS za šolstvo. Pričakujemo da bo ministrstvo izvedlo strokovno in neodvisno analizo, s katero bo preverilo utemeljenost trditev, da je izdanih preveč odločb o usmeritvi, in poiskalo razloge za vsakoletno rast števila otrok z odločbami o usmeritvi. Če bo ta analiza pokazala nepravilnosti pri izdajanju odločb ali neupoštevanje strokovnih kriterijev, bi moralo ministrstvo usmeriti svoje aktivnosti v odpravo teh nepravilnosti.

Uvajanje prvega tujega jezika v 2. razred

Konec aprila je ministrstvo posredovalo v javno razpravo predlog novele Zakona o osnovni šoli, ki bi podaljšala obdobje uvajanja prvega tujega jezika v 2. razred osnovne šole za dve leti. ZASSS se je na predlog novele odzval z dopisom, v katerem smo ministrstvo pozvali, da zainteresirani javnosti, še posebej staršem, predstavi razloge za

podaljšanje obdobja uvajanja in nemudoma poišče ustrezne in strokovno utemeljene rešitve, ki bodo vsem otrokom čim prej omogočile vključitev v zgodnje učenje prvega tujega jezika.

V začetku junija smo od ministrstva prejeli sporočilo, da ustavlja postopek sprejemanja novele zakona. Z odločitvijo smo sicer zadovoljni, ker bodo možnosti otrok za učenje tujega jezika prej izenačene, ne zatiskamo pa si oči pred težavami, ki jih prinaša dosednji razvoj dogodkov. Z letošnjim sklepom ministrstva bo v naslednjem šolskem letu s poučevanjem prvega tujega jezika v 2. razredu začelo le 90 in ne 135 šol, kolikor jih je bilo predvideno v skladu z Zakonom o osnovni šoli in pripadajočim pravilnikom. Skupaj z letošnjimi 61 šolami bo z naslednjim šolskim letom zgodnje poučevanje uspelo uvesti le tretjini osnovnih šol. Zato se, kot ob podobni priložnosti v lanskem letu, sprašujemo, ali bodo do šolskega leta 2016/17, ko bo poučevanje tujega jezika v 2. razredu uvedeno v vse šole, na vseh šolah v celoti izpolnjeni kadrovski in materialni pogoji za kakovostno zgodnje poučevanje tujega jezika.

Skrbi nas, ker pri uvajanju zgodnjega poučevanja tujega jezika najbolj zaostaja pomurska regija, ki je tudi sicer demografsko najbolj podhranjena. Poučevanje tujega jezika v osnovni šoli omogoča enakovredne pogoje za vse otroke in je obenem stroškovno najbolj ugodno, kar je še posebej pomembno za del Slovenije z najmanjšo kupno močjo oziroma za območja izven mestnih središč, kjer starši otrokom težje omogočijo učenje tujega jezika izven šole.

Na dvojezičnih območjih (v okviru OE Murska Sobota in OE Koper) je delež šol, ki so se prijavile za uvedbo prvega tujega jezika v 2. razred, manjši kot drugod. Sprašujemo se, ali gre za manjši interes, ali pa je razlog globlji, povezan s tem, da se učenci v dvojezičnem okolju v prvih razredih osnovne šole tudi sicer že srečajo z enim tujim jezikom in to predstavlja oviro za uvajanje dodatnega tujega jezika v zgodnje obdobje šolanja. Če je razlog slednje, je potrebno problem ovrednotiti z vidika stroke in ga urediti sistemsko.

Zmanjševanje sredstev za kritje materialnih stroškov

Za kakovostno pedagoško delo šol, izvajanje učnega načrta, doseganje učnih ciljev in delovanje šole kot ustanove so potrebna finančna sredstva, ki jih je ministrstvo doslej dodeljevalo osnovnim šolam na podlagi vsakoletnega sklepa ministra o merilih za zagotavljanje sredstev za kritje materialnih stroškov osnovnih šol. Novembra 2014 je ministrstvo objavilo predlog Pravilnika o merilih za vrednotenje materialnih stroškov za izvajanje osnovnošolskega izobraževanja, s katerim je želelo nadomestiti vsakoletne sklepe, pri čemer bi šolam s prilagajanjem vrednosti točke zagotavljalo sredstva za pokrivanje materialnih stroškov glede na finančne zmožnosti ministrstva. Na predlog se je v okviru javne obravnave odzvala tudi Zveza. Predlog je ministrstvo zaradi pripomb umaknilo in za april 2015 napovedalo nov predlog, ki ga bo pripravila nova delovna skupina. Novega predloga ministrstvo še ni predstavilo niti nas ni povabilo k sodelovanju, je pa šolam 10. marca letos, tako kot v preteklosti, dodelilo sredstva s sklepom ministra.

Z letošnjim Sklepom o merilih za zagotavljanje sredstev za kritje materialnih stroškov osnovnih šol je ministrstvo brez pojasnil močno poseglo v nekatera področja, ki so po naši oceni ključna za razvoj in kakovostno delo osnovne šole – tako so za 20 % zmanjšali sredstva šolam za nadaljnje izobraževanje in usposabljanje zaposlenih, za kar 50 % sredstva za nabavo učil in učnih pripomočkov in za 38 % sredstva za izvajanje programa podaljšanega bivanja, zmanjšala so se tudi sredstva za splošne materialne stroške. V povprečju bodo morale šole v šolskem letu 2015/16 celoten program izvesti z 11% manjšimi sredstvi za materialne stroške.

Zveza občutno zmanjševanje sredstev, ki so pomembna za kakovostno delo osnovnih šol, spremlja z veliko zaskrbljenostjo. Dvomimo v smiselnost ostrih rezov v področja, ki

so ključna za ohranjanje in dvig kakovosti osnovnošolske vzgoje in izobraževanja. Bojimo se še večjih finančnih pritiskov na starše in še dodatnega povečevanja neenake dostopnosti osnovnošolske vzgoje in izobraževanja vsem učencem.

Nasilje v šolah

V Zvezi delimo splošno stališče ničelne tolerance do vseh oblik nasilja. Še posebej to velja za šolski prostor. Šola bi morala biti okolje, ki spodbuja sodelovanje, sprejemanje različnosti in solidarnost. Pojav nasilja v šolah, med mladimi, ki šele oblikujejo svojo osebnost, je zato še posebej pereč. Zato se Zveza tudi na tem področju po svojih močeh angažira. Omeniti velja, da je bil prvi povod za povezovanje svetov staršev pred več kot desetimi leti prav medvrstniško nasilje v šolah. Ker je treba tako kulturo nenasilja in preprečevanje nasilja kot ustrezen odziv vseh vpletenih, ko se nasilje pojavi, izpeljati v konkretnem okolju na dotični šoli, Zveza na tem področju deluje predvsem tako, da omogoča izmenjavo dobrih praks in dviguje kompetence predstavnikov staršev v svetih staršev tudi na tem področju.

V javnosti, tudi strokovni, zaznavamo pobude, da bi se dalo pojave nasilja omejiti s spremembo zakonodaje, pri čemer pobudam redkeje sledijo predlogi konkretnih sprememb. Strinjamo se, da je smiselno v zakone, ki zadevajo okolje, v katerem odraščajo mladi, zapisati take določbe, ki jasno opredeljujejo ničelno toleranco do nasilja. Posebej v zakone s področja vzgoje in izobraževanja (Zakon o osnovni šoli, Zakon o vrtcih) sodijo tudi določbe, ki opredeljujejo preventivne dejavnosti.

Tudi ob še tako dobri in natančni zakonodaji pa je, tako kot to velja za vsa področja vzgoje in izobraževanja, najbolj pomembno, kako se zakoni izvajajo in kako je delo urejeno na vsaki posamezni šoli. Ker poznamo primere dobre prakse, ocenjujemo, da se da tako dejavnosti za preprečevanje nasilja kot tudi odziv ob pojavu nasilja ustrezno izpeljati v okviru obstoječe zakonodaje. Močno orodje šole pri tem je vzgojni načrt, če se šola potruzi in ga primerno oblikuje, dosledno izvaja in sproti vrednoti ter dopolnjuje.

Tudi na tem področju je vpliv medijskega poročanja dokaj velik in želeli bi si, da bi tudi javnost večkrat slišala za primere učinkovitega delovanja proti nasilju.

Sistem kakovosti

Že od začetka delovanja v Zvezi namenjamo veliko pozornost kakovosti. Prvo posvetovanje smo namenili kakovosti našega dela, že drugo, pred tremi leti, pa širšemu pogledu staršev na kakovost v šoli.

Starši želimo za svoje otroke osnovno šolstvo, ki bo delovalo »dovolj dobro« na vseh področjih – brez šibkih členov in presenečenj. Želimo učinkovit šolski sistem ne le v svojem lokalnem okolju, ampak v celotni državi, saj je prihodnost socialne države odvisna od celotnih mladih generacij, poleg tega pa kot davkoplačevalci pričakujemo racionalno porabo vloženega denarja.

Da bi to dosegli, bi bilo potrebno za celotno vertikalno vzgoje in izobraževanja postaviti sistem kakovosti, ki bi omogočal pravočasno zaznavanje in odpravljanje slabosti, stalno izboljševanje delovanja šole ter tudi medsebojno primerljivost šol. Osnova za sistem bi bili enotni in dovolj visoki minimalni standardi, tako na področju oblikovanja delovnega okolja kot tudi na področju pedagoškega procesa.

Celovitost in učinkovitost evalvacije lahko dosežemo le tako, da vanjo vključimo vse deležnike. Na to nas navajajo tudi izkušnje, da je največ uspehov na šolah, kjer so vsi deležniki (starši, učenci, učitelji in drugi strokovni delavci) upoštevani in medsebojno sodelujejo.

V Zvezi pričakujemo, da bodo v sistem ugotavljanja in zagotavljanja kakovosti šolskega delovnega okolja in pedagoškega procesa vključeni tudi starši. Ravno zato želimo kot

aktiven in enakopraven sogovornik sodelovati že v procesu oblikovanja in uvajanja sistema.

Nacionalno preverjanje znanja

Pomemben element evalvacije znotraj slovenskega šolskega sistema je nacionalno preverjanje znanja. V javnosti, tudi strokovni, večkrat slišimo razprave o velikih razlikah med šolskimi ocenami in uspehom učencev na nacionalnem preverjanju znanja (NPZ), ki je enako za vse otroke v državi. Ob tem se sprašujemo, kako šole izkoristijo informacije, ki jih pridobijo z NPZ.

Preverjanje znanja, pri katerem vsi učenci dobijo enake naloge, je nujno potrebno za zagotavljanje kakovosti. Za šole, kjer se na osnovi rezultatov NPZ odločijo za izboljšave, je ta informacija neprecenljiva in predstavlja osnovo za samoevalvacijo.

Večinoma pa NPZ trenutno, čeprav se večkrat omenja njihov formativni pomen, dajejo le informacijo o zatečenem stanju. Z NPZ bi morale šole dobiti mehanizem za primerjavo z ostalimi šolami, predvsem pa za vrednotenje lastnega dela glede na zapisano normo. V tem smislu bi bilo vredno razmisliti tudi o vpeljavi NPZ v tretji razred.

Že več let v posameznih aktivih in tudi v Zvezi opozarjamo, da bi bilo smiselno NPZ v devetem razredu dodati še nekaj nalog selekcijskega tipa, ki bi služile kot korektiv šolskim ocenam pri merilih za vpis v srednje šole.

Sklep

Ob tej priložnosti bi se rad iskreno zahvalil svojim sodelavcem za dobro voljo, čas, znanje, ustvarjalnost, ki jih prostovoljno in brezplačno vlagajo v delo za še boljšo šolo za vse otroke v Sloveniji. Menim, da smo na opravljeno delo lahko ponosni in še posebej me veseli, da se krog aktivnih sodelavcev v Zvezi širi, kar je tudi znak, da je naše delo prepoznano kot dobro.

Zahvaljujem se tudi vsem prisotnim za udeležbo in vas vabim, da naše delo še naprej spremljate.

Dr. Anton Meden,
predsednik ZASSS